

University of Groningen

Publii papinii statii thebaidos

Mulder, Heine Melle

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1954

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Mulder, H. M. (1954). *Publii papinii statii thebaidos: Liber Secundus commentario exegetico aesthetique instructus*. [, University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

P. PAPINII STATII
THEBAIDOS

LIBER II.

Interea gelidis Maia satus aliger umbris
iussa gerens magni remeat Iovis; undique pigrae
ire vetant nubes et turbidus implicat aer,
nec zephyri rapuere gradum, sed foeda silentis
aura poli. Styx inde novem circumflua campis, 5
hinc obiecta vias torrentum incendia cludunt.
pone senex trepida succedit Laius umbra
vulnere tardus adhuc; capulo nam largius illi
transabiit animam cognatis ictibus ensis
impius, et primas Furiarum pertulit iras; 10
it tamen et medica firmat vestigia virga.
tum steriles luci possessaque manibus arva
et ferrugineum nemus adstupet, ipsaque Tellus
miratur patuisse retro, nec livida tabes
invidiae functis quamquam et iam lumine cassis 15
defuit. unus ibi ante alios, cui laeva voluntas
semper et ad superos — hinc et gravis exitus aevi —
insultare malis rebusque aegrescere laetis,
'vade' ait, 'o felix, quoscumque vocaris in usus,
seu Iovis imperio, seu maior adegit Erinys 20
ire diem contra, seu te furiata sacerdos
Thessalis arcano iubet emigrare sepulcro,
heu dulcis visure polos solemque relictum
et virides terras et puros fontibus amnes,
tristior has iterum tamen intrature tenebras.' 25
illos ut caeco recubans in limine sensit
Cerberus atque omnis capitum subrexit hiatus
— saevus et intranti populo —, iam nigra tumebat
colla minax, iam sparsa solo turbaverat ossa,
ni deus horrentem Lethaeo vimine mulcens 30
ferrea tergemino domuisset lumina somno.
est locus — Inachiae dixerunt Taenara gentes —,
qua formidatum Maleae spumantis in auras
it caput et nullos admittit culmine visus.
stat sublimis apex ventosque imbresque serenus 35

despicit et tantum fessis insiditur astris.
 [illic exhausti posuere cubilia venti,
 fulminibusque iter est; medium cava nubila montis
 insumpsere latus, summos nec praepetis alae
 plausus adit colles, nec rauca tonitrua pulsant.] 40
 ast ubi prona dies, longos super aequora fines
 exigit atque ingens medio natat umbra profundo.
 interiore sinu frangentia litora curvat
 Taenaros, expositos non audax scandere fluctus.
 illic Aegaeo Neptunus gurgite fessos 45
 in portum deducit equos, prior haurit harenas
 ungula, postremi solvuntur in aequora pisces.
 hoc, ut fama, loco pallentis devius umbras
 trames agit nigrique Iovis vacua atria ditat
 mortibus. Arcadii perhibent si vera coloni, 50
 stridor ibi et gemitus poenarum, atroque tumultu
 fervet ager; saepe Eumenidum vocesque manusque
 in medium sonuere diem, Letique triformis
 ianitor agricolas campis auditus abegit.
 hac et tunc fusca volucer deus obsitus umbra 55
 exilit ad superos, infernaque nubila vultu
 discutit et vivis adflatibus ora serenat.
 inde per Arcturum mediaeque silentia Lunae
 arva super populosque meat. Sopor obvius illi
 Noctis agebat equos, trepidusque adsurgit honori 60
 numinis et recto decedit limite caeli.
 inferior volat umbra deo, praereptaque noscit
 sidera principiumque sui; iamque ardua Cirrhae
 pollutamque suo despectat Phocida busto.
 ventum erat ad Thebas; gemit prope limina nati 65
 Laius et notos cunctatus inire penates.
 ut vero et celsis suamet iuga nixa columnis
 vidit et infectos etiamnum sanguine currus,
 paene retro turbatus abit: nec summa Tonantis
 iussa nec Arcadiae retinent spiramina virgae. 70
 et tunc forte dies noto signata Tonantis
 fulmine, praerupti cum te, tener Euhie, partus
 transmisere patri. Tyriis ea causa colonis
 insomnem ludo certatim educere noctem
 suaserat; effusi passim per tecta, per agros, 75
 sarta inter vacuosque mero crateras anhelum
 proflabant sub luce deum; tunc plurima buxus
 aeraque taurinos sonitu vincentia pulsus.
 ipse etiam gaudens nemorosa per avia sanas

inpulerat matres Baccho meliore Cithaeron. 80
 qualia per Rhodopen rabido convivia coetu
 Bistones aut mediae ponunt convallibus Ossae.
 illis semianimum pecus excussaeque leonum
 ore dapes et lacte novo domuisse furorem
 luxus: at Ogygii si quando adflavit Iacchi 85
 saevus odor, tunc saxa manu, tunc pocula pulchrum
 spargere et inmerito sociorum sanguine fuso
 instaurare diem festasque reponere mensas.
 nox ea, cum tacita volucer Cyllenius aura
 regis Echionii stratis adlapsus, ubi ingens 90
 fuderat Assyriis exstructa tapetibus alto
 membra toro. pro gnara nihil mortalia fati
 corda sui! capit ille dapes, habet ille soporem.
 tunc senior quae iussus agit, neu falsa videri
 noctis imago queat, longaevi vatis opacos 95
 Tiresiae vultus vocemque et vellera nota
 induitur. mansere comae propexaque mento
 canities pallorque suus, sed falsa cucurrit
 infula per crines, glaucaeque innexus olivae
 vittarum provenit honos: dehinc tangere ramo 100
 pectora et has visus fatorum expromere voces:
 'non somni tibi tempus, iners qui nocte sub alta
 germani secure iaces, ingentia dudum
 acta vocant rerumque graves, ignave, paratus.
 tu, veluti magnum si iam tollentibus austris 105
 Ionium nigra iaceat sub nube magister
 inmemor armorum versantisque aequora clavi,
 cunctaris. iamque ille novis — scit Fama — superbit
 conubiis viresque parat, quis regna capessat,
 quis neget, inque tua senium sibi destinat aula. 110
 dant animos socer augurio fatalis Adrastus
 dotalesque Argi, nec non in foedera vitae
 pollutus placuit fraterno sanguine Tydeus.
 hinc tumor, et longus fratri promitteris exul.
 ipse deum genitor tibi me miseratus ab alto 115
 mittit: habe Thebas, caecumque cupidine regni
 ausurumque eadem germanum expelle, nec ultra
 fraternos inhiantem obitus sine fidere coeptis
 fraudibus aut Cadmo dominas inferre Mycenae.'

84 post dapes Klotzius virgula distinxit

102 sq. Post alta et secure Klotzius virgulas posuit

105 sqq. Post veluti et nube Klotzius virgulas posuit, quibus
 deletis ego post tu et clavi distinxi

dixit, et abscedens — etenim iam pallida turbant 120
 sidera lucis equi — ramos ac veller a fronti
 deripuit, confessus avum, dirique nepotis
 incubuit stratis, iugulum mox caede patentem
 nudat et undanti perfundit vulnere somnum.
 illi rupta quies, attollit membra toroque 125
 eripitur plenus monstribus, vanumque cruorem
 excutiens simul horret avum fratremque requirit.
 qualis ubi audito venantum murmure tigris
 horruit in maculas somnosque excussit inertes,
 bella cupit laxatque genas et temperat ungues, 130
 mox ruit in turmas natisque alimenta cruentis
 spirantem fert ore virum: sic excitus ira
 ductor in absentem consumit proelia fratrem.
 et iam Mygdoniis elata cubilibus alto
 inpulerat caelo gelidas Aurora tenebras, 135
 rorantis excussa comas multumque sequenti
 sole rubens; illi roseus per nubila seras
 advertit flammam alienumque aethera tardo
 Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
 impleat atque ipsi radios vetet esse sorori, 140
 cum senior Talaionides nec longa morati
 Dircaeusque gradum pariterque Acheloius heros
 corripuere toris. illos post verbera fessos
 exceptamque hiemem cornu perfuderat omni
 Somnus; at Inachio tenuis sub pectore regi 145
 tracta quies, dum mente deos inceptaque versat
 hospitium, et quae sint generis adscita repertis
 fata movet. postquam mediis in sedibus aulae
 congressi inque vicem dextras iunxere locumque,
 quo serere arcanas aptum atque evolvere curas, 150
 insidunt, prior his dubios conpellat Adrastus:
 'egregii iuvenum, quos non sine numine regnis
 invexit nox dextra meis, quibus ipse per imbres
 fulminibus mixtos intempestumque Tonantem
 has meus usque domos vestigia fecit Apollo, 155
 non equidem obscurum vobis plebique Pelasgae
 esse rear, quantis conubia nostra procorum
 turba petant studiis; geminae mihi namque, nepotum
 laeta fides, aequo pubescunt sidere natae.
 quantus honos quantusque pudor, ne credite patri, 160
 et super hesternas licuit cognoscere mensas.
 has tumidi solio et late dominantibus armis
 optavere viri — longum enumerare Pheraeos

Oebaliosque duces — et Achaea per oppida matres
 spem generis, nec plura tuus despexerat Oeneus 165
 foedera Pisaisque socer metuendus habenis.
 sed mihi nec Sparta genitos nec ab Elide missos
 iungere fas generos: vobis hic sanguis et aulae
 cura meae longo promittitur ordine fati.
 di bene, quod tales stirpemque animosque venitis, 170
 ut responsa iuvent: hic durae tempore noctis
 partus honos, haec illa venit post verbera merces.
 audierant, fixosque oculos per mutua paulum
 ora tenent, visique inter sese ordine fandi
 cedere. sed cunctis Tydeus audentior actis 175
 incipit: 'o quam te parcum in praeconia famae
 mens agitat matura tuae, quantumque ferentem
 fortunam virtute domas! cui cedat Adrastus
 imperiis? quis te solio Sicyonis avitae
 excitum infrenos componere legibus Argos 180
 nesciat? atque utinam his manibus permittere gentis,
 Iuppiter aequae, velis, quas Doricus alligat intus
 Isthmos et alterno quas margine submovet infra!
 non fugeret diras lux intercisa Mycenae,
 saeva nec Eleae gemerent certamina valles, 185
 Eumenidesque aliis aliae sub regibus, et quae
 tu potior, Thebane, queri: nos vero volentes
 expositique animis.' sic interfatus, et alter
 subicit: 'anne aliquis soceros accedere tales
 abnuat? exulibus quamquam patriaque fugatis 190
 nondum laeta Venus, tamen omnis corde resedit
 tristitia, adfixique animo cessere dolores.
 nec minus haec laeti trahimus solacia, quam si
 praecipiti convulsa noto prospectet amicam
 puppis humum. iuvat ingressos felicia regni 195
 omina, quod superest fati vitaeque laborum
 fortuna transire tua.' nec plura morati
 consurgunt, dictis impensius aggerat omne
 promissum Inachus pater, auxilioque futurum
 et patriis spondet reduces inducere regnis. 200
 ergo alacres Argi, fuso rumore per urbem
 advenisse duci generos primisque hymenaeis
 egregiam Argian nec formae laude secundam
 Deipylon tumida iam virginitate iugari,
 gaudia mente parant; socias it Fama per urbes, 205

finitimisque agitur agris procul usque Lycaeos
 Partheniosque super saltus Ephyraeaeque rura
 nec minus Ogygias eadem dea turbida Thebas
 insilit. haec totis perfundit moenia pinnis
 Labdaciumque ducem praemissae consona nocti 210
 territat; hospitia et thalamos et foedera regni
 permixtumque genus — quae tanta licentia monstro,
 quis furor est? —, iam bella canit. diffuderat Argos
 expectata dies: laeto regalia coetu
 atria complentur, species est cernere avorum 215
 comminus et vivis certantia vultibus aera.
 tantum ausae perferre manus! pater ipse bicornis
 in laevum prona nixus sedet Inachus urna;
 hunc tegit Iasiusque senex placidusque Phoroneus,
 et bellator Abas indignatusque Tonantem 220
 Acrisius nudoque ferens caput ense Coroeus,
 torvaque iam Danai facinus meditantis imago;
 exin mille duces. foribus cum inmissa superbis
 unda fremit volgi, procerum manus omnis et alto
 quis propior de rege gradus, stant ordine primi. 225
 interior sacris calet et sonat aula tumultu
 femineo; casta matrem cinxere corona
 Argolides, pars virginibus circum undique fusae
 foedera conciliant nova solanturque timorem.
 ibant insignes vultuque habituque verendo 230
 candida purpureum fusae super ora pudorem
 deiectaeque genas; tacite subit ille supremus
 virginitatis amor, primaeque modestia culpae
 confundit vultus; tunc ora rigantur honestis
 imbribus, et teneros lacrimae iuvere parentes. 235
 non secus ac supero pariter si cardine lapsae
 Pallas et asperior Phoebi soror, utraque telis,
 utraque torva genis flavoque in vertice nodo,
 illa suas Cyntho comites agat, haec Aracyntho;
 tunc, si fas oculis, non umquam longa tuendo 240
 expedias, cui maior honos, cui gratior, aut plus
 de Iove, mutatosque velint transumere cultus,
 et Pallas deceat pharetras et Delia cristas.
 certant laetitia superosque in vota fatigant
 Inachidae, quae cuique domus sacrique facultas. 245
 hi fibris animaque litant, hi caespite nudo,
 nec minus auditi, si mens accepta, merentur
 ture deos, fractisque obtendunt limina silvis.
 ecce metu subito — Lachesis sic dura iubebat —

impulsae mentes, excussaue gaudia patri, 250
 et turbata dies. innuptam limine adibant
 Pallada, Monychiis cui non Argiva per urbes
 posthabita est Larissa iugis; hic more parentum
 Iasides, thalamis ubi casta adolesceret aetas, 255
 virgineas libare comas primosque solebant
 excusare toros. celsam subeuntibus arcem
 in gradibus summi delapsus culmine templi,
 Arcados Euhippi spoliū, cadit aereus orbis,
 praemissasque faces, festum nubentibus ignem, 260
 obruit, eque adytis simul exaudita remotis
 nondum ausos firmare gradum tuba terruit ingens.
 in regem conversi omnes formidine prima,
 mox audisse negant; cunctos tamen omina rerum
 dira movent, variisque metum sermonibus augment.
 nec mirum: nam tu infaustos donante marito 265
 ornatus, Argia, geris dirumque monile
 Harmoniae. longa est series, sed nota malorum
 persequar, unde novis tam saeva potentia donis.
 Lemnius haec, ut prisca fides, Mavortia longum
 furta dolens, capto postquam nil obstat amori 270
 poena nec ultrices castigavere catenae,
 Harmoniae dotale decus sub luce iugali
 struxerat. hoc, docti quamquam maiora, laborant
 Cyclopes, notique operum Telchines amica
 certatim iuvere manu; sed plurimus ipsi 275
 sudor. ibi arcano florentis igne zmaragdōs
 cingit et infaustas percussum adamanta figuras
 Gorgoneosque orbes Siculaque incude relictos
 fulminis extremi cineres viridumque draconum
 lucentes a fronte iubas; hic flebile germen 280
 Hesperidum et dirum Phrixei velleris aurum;
 tum varias pestes raptumque interplicat atro
 Tisiphones de crine ducem, et quae pessima ceston
 vis probat; haec circum spumis lunaribus unguis
 callidus atque hilari perfundit cuncta veneno. 285
 non hoc Pasithea blandarum prima sororum,
 non Decor Idaliusque puer, sed Luctus et Irae
 et Dolor et tota pressit Discordia dextra.
 prima fides operi, Cadmum comitata iacentem
 Harmonia versis in sibila dira querellis 290
 Illyricos longo sulcavit pectore campos.

inproba mox Semele vix dona nocentia collo
 induit, et fallax intravit limina Iuno.
 teque etiam, infelix, perhibent, Iocasta, decorum
 possedisse nefas; vultus hac laude colebas, 295
 heu quibus, heu placitura toris! post longior ordo.
 tunc donis Argia nitet vilisque sororis
 ornatus sacro praeculta supervenit auro.
 viderat hoc coniunx perituri vatis et aras
 ante omnis epulasque trucem secreta coquebat 300
 invidiam, saevis detur si quando potiri
 cultibus, heu nihil auguriis adiuta propinquis.
 quos optat gemitus, quantas cupit impia clades!
 digna quidem, sed quid miseri decepta mariti
 arma, quid insontes nati meruere furores? 305
 postquam regales epulas et gaudia vulgi
 bissemi clusere dies, Ismenius heros
 respicere ad Thebas iamque et sua quaerere regna.
 quippe animum subit illa dies, qua, sorte benigna
 fratris, Echionia steterat privatus in aula, 310
 respiciens descisse deos trepidoque tumultu
 dilapsos comites, nudum latus omne fugamque
 fortunae. namque una soror producere tristes
 exulis ausa vias; etiam hanc in limine primo
 liquerat et magna lacrimas incluserat ira. 315
 tunc quos excedens hilaris, quis cultus iniqui
 praecipuus ducis, et profugo quos ipse notarat
 ingemuisse sibi, per noctem ac luce sub omni
 digerit; exedere animum dolor iraque demens
 et, qua non gravior mortalibus addita curis, 320
 spes, ubi longa venit. talem sub pectore nubem
 consilii volvens Dirce Cadmique negatas
 adparat ire domos. veluti dux taurus amata
 valle carens, pulsum solito quem gramine victor
 iussit ab erepta longe mugire iuvenca, 325
 cum profugo placuere tori cervixque recepto
 sanguine magna redit fractaeque in pectore quercus,
 bella cupit pastusque et capta armenta reposcit
 iam pede, iam cornu melior — pavet ipse reversum
 victor, et attoniti vix agnovere magistri —: 330
 non alias tacita iuvenis Teumesius iras
 mente acuit. sed fida vias arcanaque coniunx
 senserat; utque toris primo complexa iacebat

aurorae pallore virum, 'quos, callide, motus
 quamve fugam moliris?' ait 'nil transit amantes. 335
 sentio, pervigiles acuunt suspiria questus,
 numquam in pace sopor. quotiens haec ora natare
 fletibus et magnas latrantia pectora curas
 admota deprendo manu? nil foedere rupto
 conubiisve super moveor viduaque iuventa, 340
 etsi crudus amor necdum post flammea toti
 intepuere tori: tua me, properabo fateri,
 angit, amate, salus. tune incommitatus, inermis
 regna petes poterisque tuis decedere Thebis,
 si neget? atque illum sollers deprendere semper 345
 Fama duces tumidum narrat raptoque superbum
 difficilemque tibi: necdum consumpserat annum.
 me quoque nunc vates, nunc exta minantia divos
 aut avium lapsus aut turbida noctis imago
 terret, et a! memini, numquam mihi falsa per umbras 350
 Iuno venit. quo tendis iter? ni conscius ardor
 ducit et ad Thebas melior socer.' hic breve tandem
 risit Echionius iuvenis tenerumque dolorem
 coniugis amplexu solatus et oscula maestis
 tempestiva genis posuit lacrimasque repressit; 355
 'solve metus animo, dabitur, mihi crede, merentum
 consiliis tranquilla dies; te fortior annis
 nondum cura decet. sciat haec Saturnius olim
 fata parens, oculosque polo demittere si quos
 Iustitia et rectum terris defendere curat: 360
 fors aderit lux illa tibi, qua moenia cernes
 coniugis et geminas ibis regina per urbes.'
 sic ait, et caro raptim se limine profert.
 Tydea iam socium coeptis, iam pectore fido
 aequantem curas — tantus post iurgia mentes 365
 vinxit amor — socerumque adfatur tristis Adrastum.
 fit mora consilio, cum multa moventibus una
 iam potior cunctis sedit sententia, fratris
 pertemptare fidem tutosque in regna precando
 explorare aditus. audax ea munera Tydeus 370
 sponte subit; nec non et te, fortissime gentis
 Aetolum, multum lacrimis conata morari
 Deipyle, sed iussa patris tutique regressus
 legato iustaeque preces vicere sororis.
 iamque emensus iter silvis ac litore durum, 375

qua Lernaë palus ambustaque sontibus alte
 intepet hydra vadis, et qua vix carmine raro
 longa sonat Nemea nondum pastoribus ausis,
 qua latus Eoos Ephyres quod vergit ad euros
 Sisyphique sedent portus irataque terrae
 curva Palaemonio secluditur unda Lechaëo. 380
 hinc praetervectus Nisum et te, mitis Eleusin,
 laevus abit, iamque arva gradu Teumesia et arces
 intrat Agenoreas; ibi durum Eteoclea cernit
 sublimem solio saeptumque horrentibus armis. 385
 iura ferus populo trans legem ac tempora regni
 iam fratris de parte dabat; sedet omne paratus
 in facinus queriturque fidem tam sero reposci.

constitit in mediis — ramus manifestat olivæ
 legatum — causasque viae nomenque rogatus 390
 edidit; utque rudis fandi pronusque calori
 semper erat, iustis miscens tamen aspera coepit:
 'si tibi plana fides et dicti cura maneret
 foederis, ad fratrem completo iustius anno
 legatos hinc ire fuit teque ordine certo 395
 fortunam exuere et laetum descendere regno,
 ut vagus ille diu passusque haud digna per urbes
 ignotas pactae tandem succederet aulae.
 sed quia dulcis amor regni blandumque potestas,
 posceris; astriferum iam velox circulus orbem 400
 torsit et amissae redierunt montibus umbrae,
 ex quo frater inops ignota per oppida tristes
 exul agit casus; et te iam tempus aperto
 sub Iove ferre dies terrenaque frigora membris
 ducere et externos submissum ambire penates. 405
 pone modum laetis; satis ostro dives et auro
 conspicuus tenuem germani pauperis annum
 risisti; moneo, regnorum gaudia temet
 dedoceas patiensque fugae mereare reverti.'

dixerat. ast illi tacito sub pectore dudum 410
 ignea corda fremunt, iacto velut aspera saxo
 comminus erigitur serpens, cui subter inanes
 longa sitis latebras totumque agitata per artus
 convocat in fauces et squamea colla venenum:
 'cognita si dubiis fratris mihi iurgia signis 415
 ante forent nec clara odiorum arcana paterent,
 sufficeret vel sola fides, qua torvos et illum
 mente gerens, ceu saepta novus iam moenia laxet
 fossor et hostiles inimicent classica turmas,

praefuris. in medios si comminus orsa tulisses 420
 Bistonas aut refugo pallentes sole Gelonos,
 parcioreloquio et medii reverentior aequi
 inciperes. neque te furibundae crimine mentis
 arguerim: mandata refers. nunc omnia quando
 plena minis, nec sceptrafide nec pace sequestra 425
 poscitis, et propior capulo manus, haec mea regi
 Argolico, nondum aequa tuis, vice dicta reporta:
 quae sors iusta mihi, quae non indebitus annis
 sceptradicavit honos, teneo longumque tenebo.
 te penes Inachiae dotalis regia dono 430
 coniugis, et Danaae — quidenim maioribus actis
 invidiam? — cumulentur opes, felicibus Argos
 auspiciis Lernamque regas; nos horrida Dirces
 pascua et Euboicis artatas fluctibus oras,
 non indignati miserum dixisse parentem 435
 Oedipoden: tibi larga — Pelops et Tantalus auctor! —
 nobilitas, propiorque fluat de sanguine iuncto
 Iuppiter. anne feret luxu consueta paterno
 hunc regina larem? nostrae cui iure sorores
 anxia pensa trahant, longo quam sordida luctu 440
 mater et ex imis auditus forte tenebris
 offendat sacer ille senex! iam pectora volgi
 adsuevere iugo: pudet heu! plebisque patrumque,
 ne totiens incerta ferant mutantque gementes
 imperia et dubio pigeat parere tyranno. 445
 non parcit populis regnum breve; respice, quantus
 horror et attoniti nostro in discrimine cives!
 hosne ego, quis certa est sub te duce poena, relinquam?
 iratus, germane, venis. fac velle: nec ipsi,
 si modo notus amor meritique est gratia, patres 450
 reddere regna sinent.' non ultra passus et orsa
 iniecit mediis sermonibus obvia: 'reddes,'
 ingeminat, 'reddes; non si te ferreus agger
 ambiat aut triplices alio tibi carmine muros
 Amphion auditus agat, nil tela nec ignes 455
 obstiterint, quin ausa luas nostrisque sub armis
 captivo moribundus humum diademate pulses.
 tu merito; ast horum miseret, quos sanguine vilis
 coniugibus natisque infanda ad proelia raptos
 proicis excidio, bone rex. o quanta Cithaeron 460
 funera sanguineusque vadis, Ismene, rotabis!
 haec pietas, haec magna fides! — nec crimina gentis

mira equidem duco: sic primus sanguinis auctor
 incestique patrum thalami; sed fallit origo:
 Oedipodis tu solus eras — haec praemia morum 465
 ac sceleris, violente, feres! nos poscimus annum;
 sed moror.' haec audax etiamnum in limine retro
 vociferans iam tunc impulsus per agmina praeceps
 evolat. Oeneae vindex sic ille Dianae 470
 erectus saetis et adunca fulmine malae,
 cum premeret Pelopea phalanx, saxa obvia volvens
 fractaque perfossis arbusta Acheloia ripis,
 iam Telamona solo, iam stratum Ixiona linquens
 te, Meleagre, subit: ibi demum cuspe lata 475
 haesit et obnixo ferrum laxavit in armo.
 talis adhuc trepidum linoit Calydonius heros
 concilium infrendens, ipsi ceu regna negentur,
 festinatque vias ramumque precantis olivae
 abicit. attonitae tectorum e limine summo
 aspectant matres, saevoque infanda precantur 480
 Oenidae tacitoque simul sub pectore regi.
 nec piger ingenio scelerum fraudisque nefandae
 rector eget. iuvenum fidos, lectissima bello
 corpora, nunc pretio, nunc ille hortantibus ardens 485
 sollicitat dictis, nocturnaue proelia saevus
 instruit, et sanctum populis per saecula nomen
 legatum insidiis tacitoque invadere ferro —
 quid regnis non vile? — cupit. quas quaereret artes,
 si fratrem, Fortuna, dares! o caeca nocentum 490
 consilia! o semper timidum scelus! exit in unum
 plebs ferro iurata caput; ceu castra subire
 apparet aut celsum crebris arietibus urbis
 inclinare latus: densi sic agmine facto
 quinquaginta altis funduntur in ordine portis.
 macte animi, tantis dignus qui crederis armis! 495
 fert via per dumos propior, qua calle latenti
 praecelerant densaeque legunt compendia silvae.
 lecta dolis sedes: gemini procul urbe malignis
 faucibus urgentur colles, quos umbra superni
 montis et incurvis claudunt iuga frondea silvis — 500
 insidias natura loco caecamque latendi
 struxit opem — mediasque arte secat aspera rupes
 semita, quam subter campi devexaque latis
 arva iacent spatiis. contra inportuna crepido,
 Oedipodioniae domus alitis; hic fera quondam 505
 pallentis erecta genas suffusaque tabo

lumina, concretis infando sanguine plumis
 reliquias amplexa virum semesaue nudis
 pectoribus stetit ossa premens visuque frementi
 conlustrat campos, si quis concurrere dictis 510
 hospes inexplicitis aut comminus ire viator
 audeat et dirae commercia iungere linguae;
 nec mora, quin acuens exertos protinus ungues
 viventisque manus fractosque in vulnera dentes
 terribili adplausu circum hospita surgeret ora; 515
 et latuere doli, donec de rupe cruenta
 heu! simili deprensa viro, cessantibus alis,
 tristis inexpletam scopulis adfligeret alvum.
 monstrat silva nefas, horrent vicina iuveni
 gramina, damnatis avidum pecus abstinet herbis. 520
 non Dryadum placet umbra choris, non commoda sacris
 Faunorum, diraeque etiam fugere volucres
 prodigiale nemus. tacitis huc gressibus acti
 deveniunt peritura cohors, hostemque superbum
 adnixa iaculis et humi posita arma tenentes 525
 expectant densaque nemus statione coronant.
 coeperat umentis Phoebum subtexere palla
 Nox et caeruleam terris infuderat umbram.
 ille propinquabat silvis et ab aggere celso
 scuta virum galeasque videt rutilare comantis, 530
 qua laxant rami nemus adversaque sub umbra
 flammeus aeratis lunae tremor errat in armis.
 obstipuit visis, ibat tamen, horrida tantum
 spicula et inclusum capulo tenus admovet ense,
 ac prior 'unde, viri, quidve occultatis in armis?' 535
 non humili terrore rogat. nec reddita contra
 vox, fidamque negant suspecta silentia pacem.
 ecce autem vasto Cthonii contorta lacerto,
 quo duce freta cohors, fuscas intervolat auras
 hasta; sed audenti deus et fortuna recessit. 540
 per tamen Olenii tegimen suis atraque saetis
 terga super laevos umeros vicina cruori
 effugit et viduo iugulum ferit inrita ligno.
 tunc horrere comae sanguisque in corda gelari.
 huc ferus atque illuc animum pallentiaque ira 545
 ora ferens — nec tanta putat sibi bella parari —:
 'ferte gradum contra campoque erumpite aperto!
 quis timor audendi, quae tanta ignavia? solus,
 solus in arma voco.' neque in his mora; quos ubi plures,
 quam ratus, innumeris videt excursare latebris, 550

hos deire iugis, illos e vallibus imis
 crescere, nec paucos campo, totumque sub armis
 concludere iter, ut clausas indagine profert
 in medium vox prima feras, quae sola medendi
 turbata ratione via est, petit ardua dirae 555
 Sphingos et abscisis infringens cautibus uncas
 exsuperat iuga dira manus, scopuloque potitus,
 unde procul tergo metus et via prona nocendi,
 saxum ingens, quod vix plena cervice gementes
 vertere humo murisque valent inferre iuveni, 560
 rupibus evellit; dein toto sanguine nixus
 sustinet, inmanem quaerens librare ruinam,
 qualis in adversos Lapithas erexit inanem
 magnanimus cratera Pholus. stupet obvia leto
 turba superstantem atque emissi turbine montis 565
 obruitur; simul ora virum, simul arma manusque
 fractaque commixto sederunt pectora ferro.
 quattuor hic adeo disiecti mole sub una
 congemuere, fuga tremefactum protinus agmen
 excutitur coeptis. neque enim temnenda iacebant 570
 funera: fulmineus Dorylas, quem regibus ardens
 aequabat virtus, Martisque e semine Theron
 terrigenas confusus avos, nec vertere cuiquam
 frena secundus Halys, sed tunc pedes occubat arvis,
 Pentheumque trahens nondum te Phaedimus aequo, 575
 Bacche, genus. quorum ut subitis exterrita fatis
 agmina turbatam vidit laxare catervam,
 quae duo sola manu gestans adclinia monti
 fixerat, intorquet iacula et fugientibus addit.
 mox in plana libens, nudo ne in pectore tela 580
 inciderent, saltu praeceps defertur et orbem,
 quem procul oppresso vidit Therone volutum,
 corripuit, tergoque et vertice tegmina nota
 saeptus et hostili propugnans pectora parma
 constitit. inde iterum densi glomerantur in unum 585
 Ogygiae firmantque gradum; trahit ocius ensem
 Bistonium Tydeus, Mavortia munera magni
 Oeneos, et partes pariter divisus in omnes
 hos obit atque illos ferroque micantia tela
 decutit; inpediunt numero seque ipsa vicissim 590
 arma premunt, nec vis conatibus ulla, sed ipsae
 in socios errare manus et corpora turba

involvi prolapsa sua; manet ille ruentis
 angustus telis et inexpugnabilis obstat.
 non aliter — Geticae si fas est credere Phlegrae — 595
 armatum immensus Briareus stetit aethera contra,
 hinc Phoebi pharetras, hinc torvae Pallados anguis,
 inde Pelethroniam praefixa cuspidē pinum
 Martis, at hinc lasso mutata Pyragmone temnens
 fulmina, cum toto nequiquam obsessus Olympo 600
 tot queritur cessare manus: non signior ardet
 huc illuc clipeum obiectans, seque ipse recedens
 circuit, interdum trepidis occurrit et instat
 spicula devellens, clipeo quae plurima toto
 fixa tremunt armantque virum saepe aspera passum 605
 volnera, sed nullum vitae in secreta receptum
 nec mortem sperare valet. rotat ipse furentem
 Deilochum, comitemque illi iubet ire sub umbras
 Phegea sublata minitantem bella securi
 Dircaeumque Gyan et Echionium Lycophontem. 610
 iam trepidi sese quaerunt numerantque, nec idem
 caedis amor, plenamque dolent rarecere turbam.
 ecce Chromis Tyrrii demissus origine Cadmi —
 hunc utero quondam Dryope Phoenissa gravato
 rapta repente choris onerisque oblita ferebat, 615
 dumque trahit prensis taurum tibi cornibus, Euhan,
 procidit impulsus nimiis conatibus infans —
 tunc audax iaculis et capti pelle leonis
 pinea nodosam quassabat robora clavam
 increpitans: 'unusne, viri, tot caedibus unus 620
 ibit ovans Argos? vix credit fama reverso!
 heus socii, nullaene manus, nulla arma valebunt?
 haec regi promissa, Cydon, haec, Lampe, dabamus?
 dum clamat, subit ore cavo Teumesia cornus,
 nec prohibent fauces; atque illi voce repleta 625
 intercepta natat prorupto in sanguine lingua.
 stabat adhuc, donec transmissa morte per artus
 labitur inmorsaque cadens obmutuit hasta.
 vos quoque, Thespiadae, cur infitatus honora
 arcuerim fama? fratris moribunda levabat 630
 membra solo Periphas — nil indole clarius illa
 nec pietate fuit —, laeva marcentia colla
 sustentans dextraque latus; singultibus artum
 exhaurit thoraca dolor, nec vincla coercent

undantem fletu galeam, cum multa gementi 635
 pone gravis curvas perfringit lancea costas.
 exit et in fratrem, cognataque pectora telo
 conserit; ille oculos etiamnum in luce natantes
 sistit et aspecta germani morte resolvit.
 at cui vita recens et adhuc in vulnere vires 640
 'hos tibi complexus, haec dent' ait 'oscula nati.'
 procubuere pares fatis, miserabile votum
 mortis, et alterna clauserunt lumina dextra.
 protinus idem ultro iaculo parmaque Menoeten
 proterrebat agens trepidis vestigia retro 645
 passibus urgentem, donec defecit iniqua
 lapsus humo, pariterque manus distractus in ambas
 orat et a iugulo nitentem sustinet hastam:
 'parce per has stellis interlabentibus umbras,
 per superos noctemque tuam; sine, tristia Thebis 650
 nuntius acta feram vulgique per ora paventis
 contempto te rege canam: sic inrita nobis
 tela cadant, nullique tuum penetrabile ferro
 pectus, et optanti victor reveharis amico.'
 dixerat. ille nihil vultu mutatus 'inanis 655
 perdis' ait 'lacrimas; et tu, ni fallor, iniquo
 pollicitus mea colla duci. nunc arma diemque
 proice; quid timidae sequeris compendia vitae?
 bella manent.' simul haec, et crassum sanguine telum
 iam redit; ille super dictis infensus amaris 660
 prosequitur victos: 'non haec trieterica vobis
 nox patrio de more venit, non orgia Cadmi
 cernitis aut avidas Bacchum scelerare parentes.
 nebridas et fragiles thyrsos portare putastis
 inbellem ad sonitum maribusque incognita veris 665
 foeda Celaenaea committere proelia buxo?
 hic aliae caedes, alius furor: ite sub umbras,
 o timidi paucique!' haec intonat; ast tamen illi
 membra negant, lassusque ferit praecordia sanguis.
 iam sublata manus cassos defertur in ictus, 670
 tardatique gradus, clipeum nec sustinet umbo
 mutatum spoliis, gelidus cadit imber anhelo
 pectore, tum crines ardentiaque ora cruentis
 roribus et taetra morientum aspargine manant:
 ut leo, qui campis longe custode fugato 675
 Massylas depastus oves, ubi sanguine multo

656 lacrimas, et *Klotzius* 657 duci: nunc *id.*

luxuriata fames cervixque et tabe gravatae
 consedere iubae, mediis in caedibus adstat
 aeger, hians victusque cibis; nec iam amplius irae
 crudescunt: tantum vacuis ferit aera malis 680
 molliaque eiecta delambit vellera lingua.

ille etiam Thebas spoliis et sanguine plenus
 isset et attonitis sese populoque ducique
 ostentasset ovans, ni tu, Tritonia virgo,
 flagrantem multaque operis caligine plenum 685
 consilio dignata virum: 'sate gente superbi
 Oeneos, absentis cui dudum vincere Thebas
 adnuimus, iam pone modum nimiumque secundis
 parce deis: huic una fides optanda labori.
 fortuna satis usus abi.' restabat acerbis 690
 funeribus socioque gregi non sponte superstes
 Haemonides. ille haec praeviderat, omina doctus
 aeris et nulla deceptus ab alite, Maeon,
 nec veritus prohibere ducem, sed fata monentem
 privavere fide. vita miserandus inerti 695
 damnatur; trepido Tydeus inmitia mandat:
 'quisquis es Aonidum, quem crastina munere nostro
 manibus exemptum mediis Aurora videbit,
 haec iubeo perferre duci: cinge aggere portas,
 tela nova, fragiles aevo circum inspicere muros, 700
 praecipue stipare viros densasque memento
 multiplicare acies! fumantem hunc aspice late
 ense meo campum: tales in bella venimus.'

haec ait, et meritae pulchrum tibi, Pallas, honorem
 sanguinea de strage parat, praedamque iacentem 705
 conportat gaudens ingentiaque acta recenset.
 quercus erat tenerae iam longum oblita iuventae
 aggere camporum medio, quam plurimus ambit
 frondibus incurvis et crudo robore cortex.
 huic leves galeas perfossaque vulnere crebro 710
 inserit arma ferens, huic truncos ictibus enses
 subligat et tractas membris spirantibus hastas.
 corpora tunc atque arma simul cumulata superstans
 incipit — oranti nox et iuga longa resultant —:
 'diva ferox, magni decus ingeniumque parentis, 715
 bellipotens, cui torva genis horrore decoro
 cassis et asperso crudescit sanguine Gorgon,
 nec magis ardentes Mavors hastataque pugnae

inpulerit Bellona tubas, huic adnue sacro,
 seu Pandionio nostras invisere noctes 720
 monte venis, sive Aonia devertis Itone
 laeta choris, seu tu Libyco Tritone repexas
 lota comas, qua te biiugo temone frementem
 intemeratarum volucer rapit axis equarum:
 nunc tibi fracta virum spolia informisque dicamus 725
 exuvias. at si patriis Parthaonis arvis
 inferar et reduci pateat mihi Martia Pleuron,
 aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo
 collibus, Ionias qua despectare procellas
 dulce sit, et flavo tollens ubi vertice pontum 730
 turbidus obiectas Achelous Echinadas exit.
 hic ego maiorum pugnas vultusque tremendos
 magnanimum effingam regum, figamque superbis
 arma tholis, quaeque ipse meo quaesita revexi
 sanguine, quaeque dabis captis, Tritonia, Thebis. 735
 centum ibi virgineis votae Calydonides aris
 Actaeas tibi rite faces et ab arbore casta
 nectent purpureas niveo discrimine vittas,
 pervigilemque focis ignem longaeva sacerdos
 nutriet, arcanum numquam spretura pudorem. 740
 tu bellis, tu pace feres de more frequentes
 primitias operum, non indignante Diana.
 dixerat, et dulces iter instaurabat ad Argos.